

«Okyjynyň» oýlandyranlary: Erotizm, mertebe, etmiş, jogapkärçilik, gorkaklyk...

Category: Kitapcy, Sözler, Teatr we kino sungaty

написано kitapcy | 26 января, 2025

"Okyjynyň" oýlandyranlary: Erotizm, mertebe, etmiş,
jogapkärçilik, gorkaklyk... «OKYJYNYŇ» OÝLANDYRANLARY: EROTIZM,
MERTEBE, ETMIŞ, JOGAPKÄRÇILIK, GORKAKLYK...

Söz bilen düşündirmek kynam bolsa, kinofilme tomaşa edip durkam, adam häsiýetiniň güýçli ýa-da gowşak bolmagynyň nämelere getirip biljekdigini oýlandym

Hiç kimse birinji bolan jynsy gatnaşygyny ýadyndan çykarmaýar. Emma käbirlerinde birinji jynsy gatnaşyk uzak ýatlama bolup galmaýar. Ömürboýy täsirini saklaýan, güýçli we düşüniş bolmaýan duýgy bolup ýaşamagyny dowam etdirýär. Munuň içine syrlylar we günäkärlik şübhesi aralaşanda hasam beter bolýar.

* * *

«Netflix»-de başlap, soňuna çenli görmän ýarpy taşlan kinofilmlerimiň sany barha artýar. «Okyjy» («The Reader») atly kinofilmine-de «bir seredeýin, belkäm erbet däldir» diýip, tomaşa etmäge başladym.

Kinofilm diýseň gowy bolup çykdy. Hasam beteri hamana iki sagadyň içinde iki, hatda üç kinofilme tomaşa eden ýaly boldum.

Özem kinofilm gutarandan soň dilime näçe gezek gaýtalandygymy özümem bilmeýän şu sözüm geldi: «Indi «aldym-berdimli-de» bolsa, gutaran badyna ýatdan çykýan, yz galdyrmaýan kitaplardyr kinofilmler bilen wagtymy ýitiresim gelenok!».

Ine, hakyky sungat eseri şular ýaly bolmaly!

Adamy sarsgyna salyp bilýän, bir gezek göreňde azyndan ýene bir gezek görmek isleýäniňi duýdurýan, köp täsirleri döreden, ýöne hemme zady kesgitli çözüp bolmaýan hekaýatlar...

* * *

Soňky epizodlary togsanynjy ýyllara uzaýan wakalaryň başlangyjy 1958-nji ýyla baryp direýär. Ýolda birdenkä ynjalysyzlyk tapynan 15 ýaşly ýetginjege 36 ýaşly aýal kömek edýär.

Soňky görüşen gezeklerinde jynsy gatnaşyga baryp ýeten synanyşyklaryna dostana söhbetler bilen kitap okamalar ýoldaşlyk edýär (şol epizodda ýetginjegiň kitap okama teklibine alan jogabyndaky syra düşüniö bolmaýar «Maňa okalyp berilmegini isleýärin»).

Tutuş tomus paslynda Maýklyň durmuşynyň iň esasy bölegine öwrülen, ýaşy we tejribesi sebäpli Hannanyň hemmetaraplaýyn agram berip duran gatnaşygy günleriň bir günü duýdansyz tamamlanýar.

LEADING ACTRESS
KATE WINSLET

GOLDEN GLOBE AWARD WINNER
KATE WINSLET • BEST SUPPORTING ACTRESS

The Reader

ACADEMY AWARD
WINNER
BEST ACTRESS • KATE WINSLET

Bernhard Schlink

'For generations to come, people will be reading and marvelling
over Bernhard Schlink's *The Reader*' EVENING STANDARD

Ýetginjek ýüregine giren we ýadyndan çykaryp bilmedik zenany bilen sekiz ýyldan soň tragiki ýagdaýda garşylaşýar. Ol eýýäm hukuk ugrundan okaýar we stažirovka geçmek üçin gatnaşýan uruş

jenaýatkärleriniň sudundaky aýyplanýanlaryň, şeýle-de wagtynda Faşistik Germaniýanyň konslagerlerinde gözegçi bolup işläň we buthanalaryň birinde 300 adamyň ýanyp ölmeginiň jogapkärleriniň biri bolan Hannadyr.

Zenana azyndan dört ýyl azatlykdan mahrum edilmek jezasy garaşýar. Emma buthana gyrgynçylygy boýunça onuň ýazandygy öňe sürülen buýruk ýagdaýy üýtgedýär. Hat ýazyşyny barlap, ony deňeşdirmekçi bolýarlar.

Zenan beýdip mertebesiniň peseldilenden buýrugy özüniň ýazandygyny aýdanyny gowy görýär we ömürlük tussag edilýär. Maýkl onuň okap-ýazyp bilmeýändigini aýdyp, ony halas edesi gelýär. Emma ýa-ha syry aýan etmäge çekinýänliginden ýa-da özi kyn ýagdaýda galaryn gorkusy bilen (belki-de iki sebäp bilenem) dymýar.

* * *

Birnäçe ýyl geçýär we biz hamana ikinji kinofilme tomaşa etmäge başlan ýaly bolýarys. Özüni «hemme ugurda işi şowlamaýan adam» hasaplaýan oglan (oňa çenli öýlenip aýrylyşýar, gyzyna ýeterlik detejede atalyk etmeýär, gezýän aýallary bilenem gowy gatnaşyp bilmeýär) Hannany ýatdan çykarmaýar.

Ol ahyrynda belli karara gelýär öň okan kitaplaryny kassetalara ýazdyryp, türmedäki Hanna ugratmaga başlaýar.

Zenan bu kassetalary diňläp ýaşaýar. Hatda ol şonuň kömegi bilen okamagy-ýazmagy öwrenýär.

Ýigrimi ýyldan gowrak wagt gözenegiň aňyrsynda oturandan soň ony azatlyga çykarmak karary çykýar. Onuň «daşarsy bilen ýeketäk ilteşigi» ony ýeke gezegem görmäge gelmedik, ýöne yzygiderli kasseta ugradyp duran Maýkldyr.

Türmäniň adminstrasiýasy aýalyň durmuşyny dowam etdirmegi üçin kömek etmeli boljakdygyny aýdanda, Maýkl otuz ýyl mundan öň ilkinji ýakyn gatnaşygynda bolan Hannasyny görmäge gelýär. Aýal oňa joşgunly, heýjanly ýapyşsa-da, ol sowuk we çekinibräk duranyny kem görmeýär.

Maýkl oňa kireýne jaý alandygyny we iş tapandygyny aýdýar. Bir hepdeden soň hem ony garşylamagy makul bilýär.

Bir hepdeden soň Hanna oturan gözeneginde öz janyna kast edýär.

* * *

Aslynda soňky bölümde kinofilme kiçijik we örän many-mazmunly goşundy bar, ýöne ol barada aýtmaýyn.

Nemes ýazyjysy Bernhard Şlinkiň durmuşda bolan wakalara esaslanyp ýazylan adybir romany esasynda surata düşürilen kinofilm jöhiti genosidi boýunça gören beýleki kinofilmlerimden kän tapawutlanýardy. Ol şeýle bir tapawutlanýardy welin, bu gezek ýüregimiň nasistik uruş jenaýatkäriniň tarapyny tutýandygyny duýdum.

Baş rollarynda Keýt Uinsletiň, Reýf Faýnsyň, Dawid Krossyň oýnaýan 2008-nji ýylda surata düşürilen kinofilme Stiwen Daldri režissýorlyk edipdir. «Okyjy» köp sanly baýraga mynasyp bolan kinofilm.

Bu makalamy ýazanymda, kinofilme ikinji gezek tomaşa etdim. Yzyndan film boýunça yazylanlary okadym. Gezek «Ekşi Sözlük» saýtyna gelende, birnäçe sahypadan soň lapymyň keç bolandygyny duýdum. Ol ýerdäki san-sajaksyz «hünärmen teswirçiler» şeýle bir akyl satýardy welin, hemme temany şart-şurt çözüp, ýgy-ýgydan ýa Maýkly, ýa-da Hannany awulyk ýaly zäherli sözler oka tutýardylar.

A kinofilmiň maňa iň köp täsir eden aýratynlygy bolsa, edil real durmuşdaky ýaly birnäçe tarapdan kesgitli düşünişip

bolmaýandygy we oýlandyryp bilýänligidi.

БЕРНХАРД ШЛИНК

Чтец

Лучший роман
Бернхарда Шлинка!
Международный
бестселлер,
переведенный
на 39 языков

Erotizm, söýgi, hyjuw...

Mertebe, egoizm, jogapkärçilik, gorkaklyk, puşeýmanlyk...

Etmiş, adalat, ýüzleşme, hasaplaşma...

Ýarpy galan hekaýatlar, ýarpy galan duýgular, adamyň ýarpy galan položitel we otrisatel aýratynlyklary...

Kinofilme birinji tomaşa eden günümden bäri birnäçe günläp şularyň pikirini edip gezdim.

Hanna ýönekeýje gullukçy zenan. Gözegçi bolup işlän döwrüni we etmişleriň gyrasynda gezen purdatlaryny-da çyny bilen gürrüň berýär welin, sistemanyň adamy nähili ýagdaýa getirýändigini onuň päk ýürekliligi arkaly görüp bilýäris.

Sowatsyzam bolsa häsiýeti güýçli we mertebeli aýal.

Maýkl bilimli, akylly. Üstesine ol erbet adamam däl. Emma asla «ýeterlik derejede gowy we jogapkärçilikli» däl. Ol etjek ýagşylygynyň çäklerini öz hezillikleriniň gaýragoýulmasyzlyklary bilen çyzmaga öwrenişen gorkak... Köpimiz, hatda aslynda käbir ýagdaýlarda hemmämiz şeýle hereket edemzokmy? Eden «ýagşylygymyz» käte bizi rahatlandyrjak derejede bolsa-da, kömek eden adamymyzy halas edip bilmeýär, hatda oňa ýaramaýaram.

Hem-de häsiýet!... Söz bilen düşündürmek kynam bolsa, kinofilme tomaşa edip durkam, adam häsiýetiniň güýçli ýa-da gowşak bolmagynyň nämelere getirip biljekdigini oýlandym.

Durmuş nähili agyr. Hem zol-zol nähili köp synagdan geçmeli...

Hakan AKSAÝ.

@AksayHakan

aksayhakan@gmail.com

«T24» internet gazetini, 13.07.2024 ý. Teatr we kino sungaty